

Sygn. akt IC 1552/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2015 roku

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Monika Świerad

Protokolant : staż. Karolina Łukasik

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2015 roku w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z powództwa S. S., D. N.

przeciwko M. L.

o zachówek

I. zasądza od pozwanej M. L. na rzecz powódki S. S. kwotę 122.728 zł (sto dwadzieścia dwa tysiące siedemset dwadzieścia osiem zł) z ustawowymi odsetkami od dnia 18.03.2014 roku do dnia zapłaty,

II. zasądza od pozwanej M. L. na rzecz powódki D. N. kwotę 122.728 zł (sto dwadzieścia dwa tysiące siedemset dwadzieścia osiem zł) z ustawowymi odsetkami od dnia 21.03.2014 roku do dnia zapłaty,

III. w pozostałym zakresie powództwa oddala,

IV. zasądza od pozwanej M. L. na rzecz powódki S. S. kwotę 11.754 zł (jedenaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt cztery złote 00/100) tytułem zwrotu kosztów procesu,

V. zasądza od pozwanej M. L. na rzecz powódki D. N. kwotę 11.754 zł (jedenaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt cztery złote 00/100) tytułem zwrotu kosztów procesu,

VI. nakazuje ściągnąć od pozwanej M. L. na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Nowym Sączu kwotę 89,75 zł (osiemdziesiąt dziewięć złotych 75/100) tytułem kosztów procesu wyłożonych przez Skarb Państwa.

Sygn. akt IC 1552/13

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20.02.2015 roku

Powódka S. S. w pozwie inicjującym niniejsze postępowanie (k.2-4) domagała się zasądzenia o pozwanej M. L. kwoty 137.500 zł tytułem należnego zachowku po A. N. (1) z ustawowym odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w kwocie 6085 zł. W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, że jest spadkobiercą ustawowym po zmarłym A. N. (1), który w formie testamentu notarialnego z dnia 19.05.2008 całość majątku zapisał M. L.. Spadkobiercami ustawowymi po A. N. (1) są D. N. i S. S.. Udział powódki gdyby dziedziczyła z ustawy wynosi 1/2.

Powódka podniosła, że za życia spadkodawca nie dokonał żadnych darowizn na jej rzecz, a w skład spadku wchodzi nieruchomość gruntowa położona w K. przy ul. (...) składająca się z dz. ewid (...) o pow. 0,1100 ha objęta (...) (...). Udział spadkodawcy w tej nieruchomości jest wart 550.000 zł z czego 1/4 wynosi 137.500 zł.

Pozwana M. L. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów postępowania wg. norm przepisanych (k. 27-33).

Pozwana podniosła, że okoliczności nabycia spadku, konfiguracji spadkobierców ustawowych są między stronami niesporne. Pozwana zaprzeczyła jednak wartości majątku spadkowego na kwotę 550.000 zł, której powódka w żaden sposób nie udowodniła, dlatego powództwo podlega oddaleniu. Powódka z daleko posuniętej ostrożności procesowej wniosła o obniżenie ewentualnego zachowku do kwoty 2000 zł, powołując się na art. 5 kc wobec oczywistej sprzeczności zgłoszonego roszczenia o zachówek z zasadami współżycia społecznego powołując się na orzeczenia SN do sygn. III CZP 18/81 i I CSK 599/11. Pozwana zaznaczyła, że powódka mimo, że jest biologiczną córką spadkodawcy nigdy nie szukała z nim kontaktu, nie dbała o swojego ojca w końcowych latach życia, kiedy był osobą zniedołężniałą i schorowaną, wymagającą opieki osób trzecich. Słabe warunki mieszkaniowe na nieruchomości wchodzącej w skład spadku w połączeniu z koniecznością codziennej opieki doprowadziły do sytuacji, w której testator przebywał na stałe u pozwanej, która bezinteresownie troszczyła się nim i zapewniała mu opiekę medyczną i codzienne wsparcie. Ponadto za sprzeczne z oczywistymi normami charakteryzującymi więzi rodzinne było niewyrażenie zgody przez powódkę na pochowanie ojca - spadkodawcy w jej rodzinnym grobowcu. Finalnie całą procedurą jak i koszty związane z pochówkiem poniosła pozwana. Pozwaną obciążały nie tylko koszty pochowku, ale koszty osobistej opieki nad zmarłym oraz spłata jego długów zaciągniętych przez niego pod koniec życia. Umowy kredytowe były w całości spłacone przez pozwaną i okoliczność ta ma wpływ na obniżenie zachowku powódki. Za obniżeniem zachowku zdaniem pozwanej przemawia także jej trudna sytuacja zdrowotna i finansowa. Pozwana w chwili obecnej ma 70 lat, jest osobą schorowaną i korzysta z pomocy kardiologicznej, a jej jedynym źródłem utrzymania jest emerytura w kwocie 1200 zł. Pozwana jako sprzeczne z regułami wynikającymi z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości uznała żądanie powódki dotyczące zwrotu kwoty 6085 zł tytułem kosztów zastępstwa adwokackiego.

Zarządzeniem z dnia 4.04.2014 roku k. 89 połączono z niniejszą sprawę ze sprawą z powództwa D. N. przeciwko M. L. o zachówek do sygn. IC 43/14.

D. N. wniosła o zasądzenie od pozwanej M. L. kwoty 125.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanej kosztów zastępstwa adwokackiego wg. norm przepisanych k. 96-98. W uzasadnianiu swojego stanowiska podniosła, że jest spadkobiercą ustawowym po zmarłym A. N. (1), który w formie testamentu notarialnego z dnia 19.05.2008 całość majątku zapisał M. L.. W skład majątku spadkowego wchodzi m.in. nieruchomość obj KW nr (...) o wartości 500.000 zł oraz udziały: 6/108 części we współwłasności nieruchomości obj KW (...) i (...) części we współwłasności nieruchomości obj KW (...).

Pozwana M. L. w odpowiedzi na pozew D. N. (k.30-136) wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów postępowania wg. norm przepisanych. Uzasadniając swoje stanowisko wobec powództwa D. N. pozwana powołała przy tym te same argumenty co w odpowiedzi na pozew do powództwa S. S..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawca A. N. (1) zmarł w dniu 17.03.2013 roku. Postanowieniem z dnia 2.07.2013 roku Sąd Rejonowy w Z. stwierdził, że spadek po nim na podstawie testamentu notarialnego z dnia 19.05.2008 r. nabyła siostra M. L. w całości. A. N. (1) przed śmiercią sporządził testament na mocy, którego do całości spadku powołał siostrę M. L..

(dowód: postanowienie z dnia 2.07.2013 r. k. 7, w aktach I Ns 202/13; odpis skrócony aktu zgonu k. 5, wypis aktu notarialnego k. 4, postanowienie z dnia 2.07.2013 r. k. 33)

Zmarły A. N. (1) w chwili śmierci był osobą samotną, rozwiedzioną. Posiadał dwie córki: S. S. ze związku małżeńskiego z B. L. i D. N. ze związku pozamałżeńskiego z A. O..

(dowód: kserokopia odpisu aktu urodzenia k. 112, kserokopia odpisu aktu skróconego zgonu k. 113, w aktach I Ns 202/13; testament k. 4, odpis skrócony aktu zgonu k. 5, częściowo zeznania świadka M. T. k. 221 0:34:20, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221 1:1:33, zeznania powódki S. S. k. 221 1:17:24, zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k. 336)

W skład spadku po zmarłym A. N. (1) wchodzi:

- nieruchomość gruntowa zabudowana budynkiem gospodarczo-mieszkalnym dz. ewid (...) o pow. 0,1100 w K. przy ul. (...) obj. (...) obj KW (...),

- udział 6/108 części we współwłasności nieruchomości obj KW (...) poł. w K. jako dz. ewid (...) o pow. 0,0430 ha,

- udział (...) części we współwłasności nieruchomości obj KW (...) poł. w K. ozn jako dz. ewid (...) o pow. 0,0238 ha,

Łączna wartość rynkowa tych nieruchomości wynosi 490.912 zł. Wartość działki obj KW (...) wynosi 463.656 zł. Budynek zlokalizowany na działce nadaje się do rozbiórki, jego wartość równoważy koszty rozbiórki. Udział 6/108 części we współwłasności nieruchomości obj. KW (...) wynosi 10.599 zł. Udział (...) części we współwłasności nieruchomości obj. KW (...) wynosi 16.657 zł.

(dowód: wypis z rejestru gruntów k. 8, postanowienie z dnia 28.05.2004 roku o sprostowaniu (...) k. 9, (...) k. 10, odpisy KW k. 102-111, opinia A. W. k. 271-298, opinia uzupełniająca k.315, zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k. 336)

Spadkodawca A. N. (1) kilkadziesiąt lat mieszkał na dz. ewid. (...) w małym drewnianym budynku. Warunki mieszkaniowe były bardzo ubogie. Mieszkał sam i spożywał alkohol, pił ciągami. Nikt go nie odwiedzał. Żona opuściła go z powodu częstych intymnych znajomości z innymi kobietami, lekkiego i frywolnego trybu życia. Utrzymywał się z prac budowlanych. Pomagała mu siostra, która prała jego rzeczy. Opłacała rachunki, pożyczala pieniądze, gdy brakowało mu na bieżące wydatki. Zmarły większą część renty a później emerytury w wysokości 670zł. przeznaczał na spożywanie alkoholu. Jedną z posiadanych przez siebie nieruchomości w K. za długi przekazał pozwanej. W okresie małoletności córek A. N. (1) z pobieranego wynagrodzenia pokrywał niewielkie alimenty na rzecz córek. Nie zajmował się wychowaniem córek, nie kontaktował się z córkami w okresie ich dzieciństwa, chociaż szukały z nim styczności. Nie zajmował się ich wychowaniem i nie interesował nimi. Nie zabiegał o spotkania. Nie uczestniczył w najważniejszych uroczystościach ich życia, chociaż S. S. zapraszała go np. na swój ślub. Gdy je widział w rodzinnym mieście przechodził na drugą stronę ulicy, wręcz uciekał.

Spadkodawca na wiele lat przed śmiercią borykał się z problemami zdrowotnymi. Był osobą uzależnioną od alkoholu. Leczył się do 1991 do 1998 roku psychiatrycznie w związku z zaburzeniami osobowości i próbą samobójczą. W styczniu 2007 roku hospitalizowano go w szpitalu im. T. C. w Z. na oddziale kardiologicznym z powodu kryzy nadciśnieniowej spowodowanej wieloletnią chorobą nadciśnieniową. W trakcie tego leczenia ujawnił się zespół odstawienny, dlatego przekazano go na oddział psychiatrii do szpitala w N., gdzie w dniu 25.01.2007 roku stwierdzono u niego uzależnienie od alkoholu – zespół abstynencyjny z majaczeniem. W 2011 roku A. N. (1) leczono na oddziale ratunkowym z powodu duszności spastycznej, napadu epilepsji, zaburzeń świadomości.

Ostatnie pół roku spadkodawca mieszkał u siostry z przerwami na pobyty szpitalne. Był już wtedy osobą leżącą, praktycznie bez kontaktu.

W okresie od 11.02 do 18.02.2013 roku A. N. (1) hospitalizowano w szpitalu im. T. C. w Z. z powodu nowotworu jamy ustnej i żołądka, z wtórnym nowotworem złośliwym układu oddechowego – płuc i wtórnego nowotworu złośliwego wątroby. Zakwalifikowano go do chemioterapii.

Od dnia 13.03.2013 roku A. N. (1) przebywał pod opieką Hospicjum (...) w Z.. W hospicjum przebywał dwa dni, w dniu 15.03.2013 roku przekazano go do szpitala w związku z krwawieniem z przewodu pokarmowego. A. N. (1) zmarł w szpitalu z powodu nowotworu złośliwego żołądka, wątroby płuc.

(dokumentacja leczenia A. N. k. 36-46 i k. 139-148, karta statystyczna zgonu k. 46 i 148, dokumentacja z hospicjum k. 246-256, dokumentacja przesłana przez szpital w Z. k. 258-259, częściowo zeznania świadka M. T. k. 221 0:34:20, częściowo zeznania świadka S. N. (1) k. 221 0:45:19, częściowo zeznania świadka A. L. k. 221 0:53:58, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221 1:1:33, częściowo zeznania świadka J. L. k. 221 1:8:34, zeznania powódki S. S. k. 221 1:17:24, częściowo zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k. 336)

Pozwana od 2007 roku pomagała A. N. (1) w spłacie zobowiązań w instytucjach kredytowych tj. zaległości w spłacie kart kredytowych i pożyczek. Wpłaciła za A. N. (1): w dniu 21.06.2010 kwotę 100 zł, w dniu 25.11.2010 kwotę 100 zł, w dniu 2.12.2010 kwotę 21.89 zł, w dniu 2.01.2011 roku kwotę 100 zł, w dniu 1.02.2011 kwotę 100 zł, w dniu 4.03.2011 roku kwotę 100 zł, w dniu 6.04.2011 r. kwotę 100 zł, w dniu 1.06.2011 kwotę 144,48 zł, w dniu 5.01.2012 kwotę 100 zł. Pomagała mu też w realizacji zobowiązań publiczno-prawnych tj. opłacie podatku od nieruchomości od 2009 roku i opłatach za media. Spłaciła też drobne długi spadkodawcy u sąsiadów i znajomych.

(dowód: dowody wpłaty, pokwitowania, wyciągi z rachunków i kart kredytowych k. 48-79 i k.83-88 i k. 150-181 i k. 187-190, decyzje o naliczeniu podatku od nieruchomości z potwierdzeniem zapłat k. 80-82 i k. 181-186, zeznania świadka M. T. k. 221 0:34:20, częściowo zeznania świadka S. N. (1) k. 221 0:45:19, częściowo zeznania świadka A. L. k. 221 0:53:58, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221 1:1:33, częściowo zeznania świadka J. L. k. 221 1:8:34, zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k.336)

Spadkodawcę pochowała pozwana M. L. w swoim grobowcu, gdyż była żona nie chciała go pochować w swoim grobowcu rodzinnym z uwagi na przeżycia z przeszłości. Pozwana nie kontaktowała się z powódkami S. S. i D. N. w kwestii pochowku i terminu pogrzebu. Powódka chciała wykupić osobny grobowiec dla ojca. Pozwana nie chciała jednak z nią rozmawiać. Była żona A. N. (1) posiada grobowiec, grobowca nie posiadają powódki. Pozwana zapłaciła za złożenie zwłok A. N. (1) do grobowca kwotę w sumie 500 zł. Zorganizowała cały pogrzeb. Powódki nie były na pogrzebie ojca. Obydwie zamieszkują w USA. D. N. przebywa tam nielegalnie i wyjazd do Polski wiązałby się z niemożnością powrotu. A. N. (1) przekazał siostrze cały majątek za opiekę i pomoc.

(dowód: rachunek, oświadczenie z dnia 26.03.2014 roku k. 47 i k. 149, zeznania świadka M. T. k. 221 0:34:20, częściowo zeznania świadka S. N. (1) k. 221 0:45:19, częściowo zeznania świadka A. L. k. 221 0:53:58, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221 1:1:33, częściowo zeznania świadka A. L. k. 221 0:53:58, częściowo zeznania świadka J. L. k. 221 1:8:34, zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k. 336)

Powódki D. N. i S. S. nie interesowały się osobą ojca, nie szukały z nim kontaktu, naśladując jego postawę. Nie wspomagały finansowo, gdyż wiedziały, że ma problem z alkoholem. Nie pomagały w opiece nad nim i leczeniu w ostatnich latach życia, nosząc dużą urazę ze swojej młodości, gdy ojciec podczas pobytów w szpitalu też ich nie odwiedzał. Pozwana informowała byłą żonę a matkę S. N. (2) o stanie A. N. (1) i konieczności zapewnienia opieki. Była żona nie była zainteresowana opieką nad A. N. (1).

(dowód: częściowo zeznania świadka M. T. k. 221 0:34:20, częściowo zeznania świadka S. N. (1) k. 221 0:45:19, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221 1:1:33, częściowo zeznania świadka A. L. k. 221 0:53:58, częściowo zeznania świadka A. Ł. k. 221 1:1:33, częściowo zeznania świadka J. L. k. 221 1:8:34, zeznania powódki S. S. k. 221 1:17:24, zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k. 336)

Pozwana M. L. utrzymuje się z emerytury w kwocie 1.125 zł. Mieszka we własnym domu położonym w Z. o pow. 900 m. kw. wraz z mężem, córką, zięciem i ich dzieckiem. Mąż pozwanej utrzymuje się z emerytury w kwocie 1.100zł. Córka nie pracuje, zajmuje się wychowaniem dziecka. Zięć podejmuje pracę w delegacji – prowadzi własną firmę. Dom składa się z dwóch pięt. Pozwana aktualnie nie wynajmuje pokoi. W przeszłości wynajmowała trzy pokoje.

Oprócz nieruchomości odziedziczonych po bracie A. N. (1) pozwana jest właścicielką nieruchomości położonych w K. przy ul. (...) w sąsiedztwie odziedziczonych nieruchomości o pow. 3.000 m.kw. oraz na (...) w K..

Pozwana rozważa sprzedaż części odziedziczonych działek i spłatę powódek w terminie do 3 miesięcy. Nie domaga się rozłożenia na raty.

(dowód: zeznania pozwanej M. L. 00:04:33 – 00:41:23 k.336)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów przedłożonych przez strony i udostępnionych przez placówki medyczne oraz zalegających w aktach o stwierdzenie nabycia spadku. Moc dowodowa tych dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez strony.

Wartość rynkową nieruchomości wchodzących w skład majątku pozostawionego przez A. N. (1) Sąd ustalił na podstawie opinii biegłego rzeczoznawcy A. W., którą uznał w całości za rzetelną, profesjonalną i fachową. Biegły szczegółowo przeanalizował, materiał zebrany w sprawie. Przedstawił i wyjaśnił jakich metod porównawczo-obliczeniowych użył przy wyliczaniu wartości rynkowych nieruchomości. Do opinii tej zarzuty wniosła pozwana k. 310. Do zarzutów tych biegły jednak szczegółowo odniósł się w opinii uzupełniającej, którą Sąd w całości uznał za profesjonalną i pełną.

Zeznania świadków M. T., S. N. (1) A. L., A. Ł., J. L. Sąd uznał za wiarygodne częściowo. Świadkowie posiadali jedynie jednostronny obraz relacji spadkodawcy z córkami. Wiedzę czerpali przede wszystkim od pozwanej mocno zainteresowanej wynikiem niniejszego postępowania. Nie znali przyczyn braku pozytywnych kontaktów zmarłego z dziećmi. Podkreślali jednak, że nigdy dzieci u ojca nie widzieli. Marginalizowali też problem uzależnienia od alkoholu A. N. (1), stwierdzony podczas jednego z pobytów szpitalnych, który rzutował na relacje z byłą żoną i córkami. Z zeznań w/w świadków emanowała także duża niechęć do powódek za to, że nie zaopiekowały się ojcem przed śmiercią, bez szczegółowej znajomości przyczyn takiego zachowania. Wszystko to sprawiło, że zeznania w/w osób były nieobiektywne i tendencyjne.

Zeznania powódki S. S. Sąd uznał za wiarygodne. Powódka przedstawiła brak swoich relacji ze spadkodawcą i przyczyny tego stanu rzeczy w sposób prawdziwy i szczerzy.

Sąd nie przesłuchiwał powódki D. N., gdyż ostatecznie zrezygnowała ona z słuchania jej przed konsulem k. 231 i pominął dowód z jej zeznań.

Pozwana M. L. złożyła wiarygodne zeznania. Wyrażała podobnie jak zawnioskowani przez nią świadkowie niechęć do powódek, że nie zaopiekowały się zmarłym, marginalizując, że to zachowanie zmarłego rzutowało na relacje z córkami.

Sąd oddalił wniosek pozwanej o zwrócenie się do zarządu cmentarza o udzielenie informacji na okoliczność czy powódki posiadają odrębne grobowce na cmentarzu albowiem pozwana przyznała w swoich zeznaniach, że powódki nie dysponowały grobowcem, grobowcem dysponowała była żona zmarłego.

Sąd zważył co następuje:

Powództwa zasługują na uwzględnienie w części.

Celem instytucji zachowku jest ochrona interesów majątkowych najbliższych członków rodziny, wymienionych w art. 991 § 1 k.c. przez zapewnienie im, niezależnie od woli spadkodawcy, a nawet wbrew jego woli, roszczenia pieniężnego odpowiadającego określoneemu w powołanym przepisie ułamkowi wartości udziału w spadku, który by im przypadła przy dziedziczeniu ustawowym. Zasadniczym elementem podstawy wymiaru zachowku jest czysta wartość spadku, stanowiąca różnicę między wartością stanu czynnego, a wartością stanu biernego spadku. Ustalenie składu spadku następuje według zasad określonych w art. 922 k.c. z tym, że przy ustalaniu stanu biernego spadku nie uwzględnia się zobowiązań wynikających z zapisów i poleceń (art. 993 k.c.) oraz zobowiązań z zachowków. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84 (OSNC 1985, nr 10, poz. 147) Sąd Najwyższy orzekł, że obliczenie

zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu. Uchwała ta została wpisana do księgi zasad prawnych i zgodnie z art. 61 § 6 i art. 62 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm. oraz art. 21 i art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 924, ze zm.) wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego.

W przedmiotowej sprawie powódki dochodzą zachowku po swoim ojcu A. N. (1). Są jedynymi spadkobiercami ustawowymi. W skład masy spadkowej po A. N. (1) bezspornie weszły wymienione w stanie faktycznym nieruchomości gruntowe lub ich udziały. Substrat zachowku wynosi 490.912 zł. Na mocy art. 991 §1 k.c. powódkom jako spadkobiercom po A. N. (1) przysługuje zachówek w wysokości 1/2 wartości udziału spadkowego, który by przypadł im przy dziedziczeniu ustawowym. Zachówek każdej z powódek wynosi zatem 1/4 z 490.912 zł czyli 122.728 zł.

W sytuacjach zupełnie wyjątkowych, z uwagi na istnienie szczególnych okoliczności, nie jest natomiast wykluczone obniżenie należności z tytułu zachowku na podstawie art. 5 k.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1981 r., III CZP 18/81, OSNC 1981, nr 12, poz. 228; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 215/03, LEX nr 152889). W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że roszczenie o zachówek w konkretnych okolicznościach może zostać uznane za sprzeczne z art. 5 k.c. i obejmuje sytuacje, gdy w świetle reguł lub wartości moralnych powszechnie społecznie akceptowanych, żądanie zapłaty należności z tego tytułu może być ocenione negatywnie i uzasadniać może jego miarkowanie. Dokonując oceny, czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa, nie można przy tym pomijać celu tejże instytucji, w tym zwłaszcza tego, iż prawa osoby uprawnionej do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych, a nikt nie może na wypadek śmierci rozporządzić swoim majątkiem zupełnie dobrowolnie, z arbitralnym pominięciem najbliższych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. IV CK 215/03, Lex nr 152889, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1981 r., sygn. III CZP 18/81, Lex nr 2666). Sam charakter instytucji zachowku ma zatem wpływ na ocenę roszczenia z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, o których mowa w art. 5 k.c., w tym ograniczenie zastosowania tej instytucji wyłącznie do wypadków szczególnych i wyjątkowych.

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd nie znalazł podstaw do przyjęcia, iż zachodzi szczególnie rażący przypadek uzasadniający obniżenie należnego powódkom zachowku po zmarłym A. N. (1), a przysługującego z tytułu pozbawienia korzyści ze spadku w drodze spadkobrania. Wprawdzie jedynym wartościowym składnikiem majątku po zmarłym jest nieruchomość obj. KW (...) i udziały w dwu innych nieruchomościach. Nieruchomości te nie stanowią jednak miejsca zamieszkania pozwanej. Nieruchomość ta nie służy zatem zaspokajaniu niezbędnych i koniecznych potrzeb mieszkaniowych. Także sytuacja materialno finansowa pozwanej nie jest aż tak trudna, że nie jest w stanie zadośćuczynić roszczeniom powódek. Samo przysporzenie testamentowe przyniosło pozwanej dużą korzyść majątkową. Pozwana jest ponadto właścicielką innych nieruchomości położonych w K..

Postępowanie dowodowe nie potwierdziło też argumentów pozwanej o niegodnym zachowaniu powódek względem spadkodawcy przed jego zgonem. Konwencja relacji spadkodawcy z córkami została przyjęta przez jego postępowanie i brak chęci styczności z najbliższymi. To spadkodawca uzmysłowił powódkom bardzo jednoznacznie, że nie chce się z nimi spotykać. Tuż przed śmiercią pozwana nie kontaktowała się z żadną z powódek przedstawiając stan spadkodawcy. Skontaktowano się jedynie z byłą żoną spadkodawcy, która z oczywistych względów opieką nad byłym mężem nie była zainteresowana. Obydwie powódki przebywały wówczas w USA. Pozwana w sposób sprzeczny z prawdą przedstawiła również samą kwestię pochówku spadkodawcy, który odbył się bez konsultacji z powódkami. Powódki nie posiadały grobowca na cmentarzu w Z. ani K.. Rodzinny grobowiec posiadała matka powódki - była żona spadkodawcy. Z uwagi na rozstanie rodziców S. S., była żona spadkodawcy, niebędąca zresztą stroną tego postępowania nie posiadała żadnego molarnego obowiązku do pochowania byłego męża. Pozwana natomiast szczegółów pogrzebu z powódkami nie omawiała, a były one gotowe zakupić grobowiec dla ojca. Sama okoliczność częściowej spłaty zobowiązań spadkodawcy przez pozwaną została na potrzeby tego postępowania wyolbrzymiona. Wspomagała ona brata jedynie drobnymi kwotami, także w niewielkiej wysokości spłaciła jego zadłużenie. Częściowe pokrycie tej pomocy finansowej pozwana znalazła w darowanej jej przez spadkodawcę działce. Powyższe okoliczności wskazują, że powódki nie

naruszyły żadnych norm moralno-etycznych, które pozwalałyby na zastosowanie art. 5 k.c. i zmiarkowanie należnego im od pozwanej zachowku.

W naprowadzonych okolicznościach należy powódcom zachówek wynosi 122.728 zł, o czym orzeczono w pkt I i II sentencji, oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

Przy ustalaniu wymagalności zasądzonej kwoty, Sąd miał na uwadze stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 7 lutego 2013 r. (sygn. II CSK 403/12, Lex 1314389), iż termin, od którego zobowiązany z tytułu zachowku popadł w stan opóźnienia - warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych, należy ustalać indywidualnie z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy. O stanie opóźnienia można mówić zaś dopiero wówczas, gdy zobowiązany znał już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające mu racjonalnie ocenić zasadność i wysokość zgłoszonego roszczenia z tytułu zachowku, przy czym może to nastąpić także w dacie poprzedzającej chwilę wyrokowania (por. też uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 17 września 2010 r., sygn. II CSK 178/10, Lex nr 942800). Okoliczności niniejszej sprawy sprawiły, że Sąd uznał za dzień wymagalności roszczenia - dzień doręczenia pozwów pozwanej, z tymi bowiem datami nastąpiło dopiero wezwanie do zapłaty z tytułu zachowku. Sąd zważył również, że roszczenia powódek nie były wygórowane i realnie obliczone z uwagi na wartość masy spadkowej przez nie przyjęte.

Rozstrzygając o kosztach postępowania na zasadzie art. 98 kpc Sąd zważył, że powództwo zostało uwzględnione w znaczącej części. Na zasądzone koszty złożyły się koszty zastępstwa procesowego – po 3617zł., opłaty od zasądzonych kwot po 6.137zł. oraz zaliczki na koszt opinii biegłego w kwotach po 2.000zł. Sąd nakazał ściągnąć od pozwanej brakującą kwotę wynagrodzenia biegłego w kwocie 89,75zł. tymczasowo wypłaconą ze środków Skarbu Państwa.